

Avançament editorial: «Lawfare. L'estratègia de repressió contra l'independentisme català»

Reproducció del capítol inicial del llibre, que relata com l'Estat ha encarat les demandes polítiques sorgides a Catalunya | «La manca de cultura democràtica ha alimentat una visió dicotòmica de la política pròpia d'un conflicte bèl·lic. Nosaltres o ells. Amic o enemic»

El magistrat Manuel Marchena, presidint la sala durant la primera jornada del judici de l'1-O. | Tribunal Suprem.

La història política de l'Estat espanyol és una història de violència. Les desenes de pronunciaments militars -tant els fallits com els exitosos-, l'assassinat de quatre presidents del govern entre els anys 1870 i 1973, les guerres civils -des de la carlista a la de 1936- i dues dictadures autoritàries al llarg del segle XX, en són la prova. Però si la història política de l'Estat espanyol és una història de violència, **la de les relacions entre l'Estat espanyol i Catalunya és una història de repressió, de persecució, d'intolerància, de venjances, d'humiliacions i, també, de violència.** Una violència que ha aparegut en els moments en què Catalunya ha aspirat a assolir més poder polític, ja fos a partir d'una reforma estatutària que millorés el seu autogovern o el seu reconeixement nacional, ja fos perquè hagi pretès celebrar una consulta o un referèndum d'autodeterminació en exercici del dret a decidir. Només així s'explica que dels darrers deu presidents de la Generalitat, vuit hagin patit repressió. Concretament, els uns presó, els altres exili, altres inhabilitacions i condemnes milionàries i, un -el president Lluís Companys- assassinat en el que ha estat l'única execució d'un president escollit democràticament que ha conegut l'Europa del

segle XX.

Les pulsions violentes són conseqüència del **clima de confrontació i d'intolerància amb què l'Estat espanyol té per costum encarar-se amb les problemàtiques polítiques**. La manca de cultura democràtica ha alimentat una visió dicotòmica de la política pròpia d'un conflicte bèl·lic. Nosaltres o ells. Amic o enemic. Aquesta visió binària de la contesa, que enfonsaria les seves arrels en la conquesta d'Amèrica, resorgeix amb cruesa durant la Guerra Civil i s'instaura, en la seva dimensió teòrica i jurídica, durant el franquisme. És aleshores quan el règim mira a la Itàlia feixista i a l'Alemanya nazi en la recerca de referents intel·lectuals que ajudin a bastir un *Nou Estat* de matriu autoritària. Carl Schmitt n'és un; el més important. Però no és l'únic. La definició de l'enemic anirà acompanyada de la creació d'un nou règim polític que cercarà, en la violència de la armes i la força de les lleis, el control de tots els espais polítics, socials i econòmics. **I en aquesta ambició totalitària, la judicatura esdevindrà un pilar fonamental.**

Avançament editorial del llibre «Lawfare. L'estratègia de repressió contra l'independentisme català» (Voliana edicions)

Poc s'ha escrit sobre la judicatura. Tant en el present com en el passat. Durant el franquisme les togues es van transformar en l'estament sobre el qual el règim va buscar la legitimitat. Fou llavors quan va assajar-se amb èxit **una variable fonamental de la repressió: la judicialització de totes les esferes socials**, amb especial èmfasi en la política. Pel franquisme la política i tots aquells valors com el parlamentarisme, el pluralisme polític i la descentralització territorial, associats a la Segona República, havien de desaparèixer del debat públic. O sigui: havien de ser eliminats.

Aquesta és una de les herències que ens ha deixat quaranta anys de règim dictatorial, feixista, autoritari i violent; gairebé els mateixos que coneixem de democràcia. Una herència basada en la **submissió acrítica a la llei** -que ha arrelat i que no és fàcil que espais polítics o socials, vinculats a la dreta i a l'extrema dreta, siguin capaços de deslliurar-se'n-, la negació de la plurinacionalitat, l'avversió a la descentralització territorial i la fòbia a la participació ciutadana en els afers polítics més transcendents. A més, d'una defensa aferrissada -per qualsevol mitjà- de la unitat de l'Estat. Aquest treball parla sobre aquest llegat, que s'ha transformat, alhora, en una manera d'entendre l'exercici de la política.

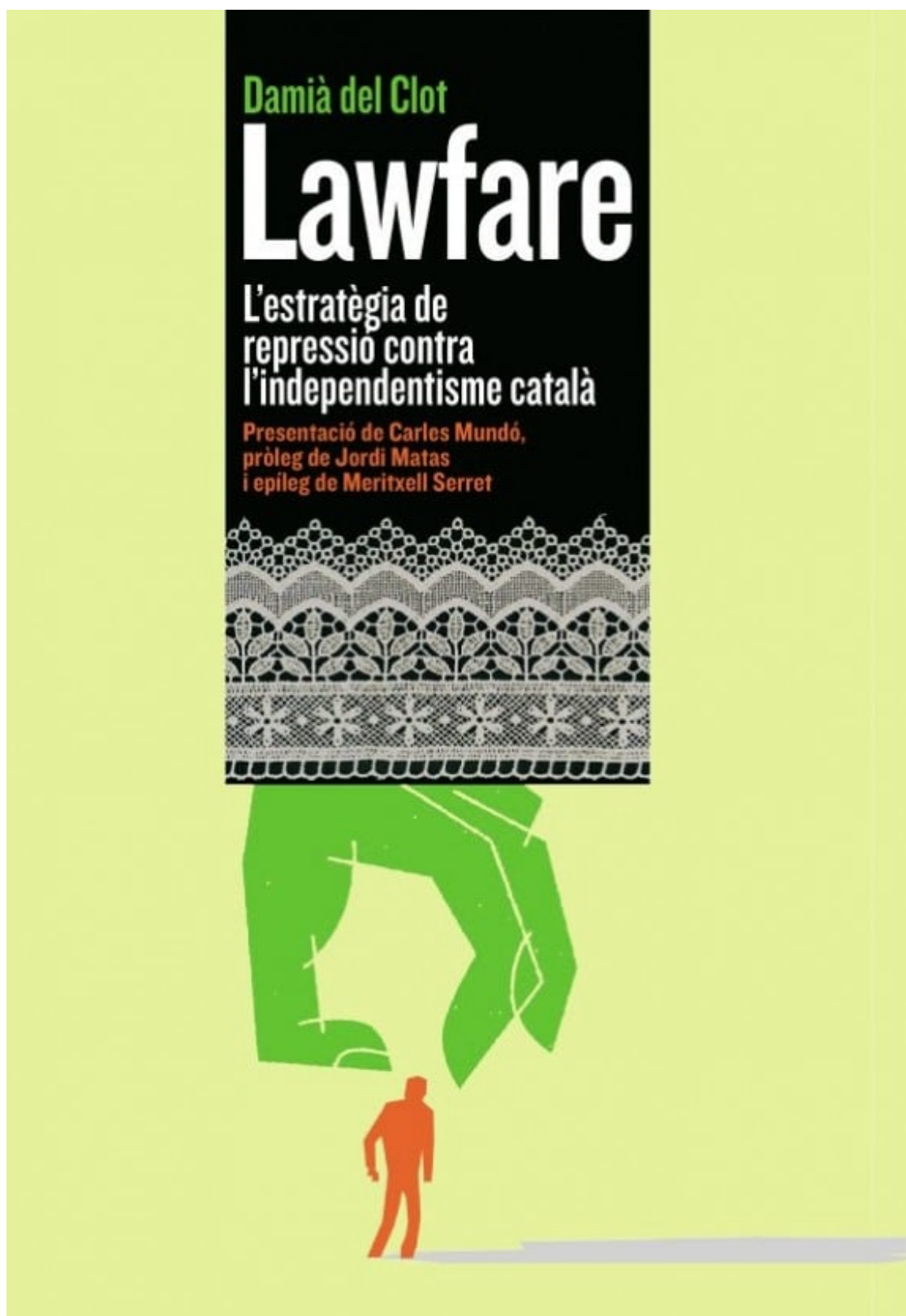
Ens proposem explicar com davant d'una demanda majoritària, expressada a les urnes i al carrer, a partir de resolucions parlamentàries i accions de govern; que reclama exercir el dret a decidir primer i el d'autodeterminació després, l'Estat espanyol respon amb la repressió. Però no amb la repressió i prou. Respon talment responen les dictadures davant d'una amenaça. Primer, invocant la llei per negar la política. Després desplegant una estratègia de comunicació destinada a assenyalar l'enemic per, finalment, deshumanitzar-lo. I en darrer terme, **fer caure l'aparell judicial (abans es feia caure l'aparell militar) amb l'objectiu -polític- d'eliminar-lo. Aquesta és la base d'una estratègia de lawfare**: cercar una aliança dels actors del sistema judicial amb els mitjans de comunicació hegemònics, potenciant la difusió d'idees i la cooptació de l'opinió pública per tal d'anticipar els efectes perniciosos d'un procés judicial penal. Una resposta molt allunyada a la donada pel Canadà o el Regne Unit a un problema similar de dèficit d'acomodació territorial per part d'una minoria com el Quebec o Escòcia.

Aquest treball, doncs, pretén explicar com la democràcia espanyola s'ha transformat en una

democràcia legalista. I com en tota *democràcia legalista*, el sistema polític viu instal·lat en un deliri querulant permanent. La querul·lància -o el vici de dirimir qualsevol qüestió, per banal que sigui, al designi dels tribunals- ha estat l'estratègia escollida per respondre a demandes legítimes de clara naturalesa política. La voluntat d'aquest treball és aportar una visió teòrica i pràctica de la construcció d'aquesta estratègia política. Una tàctica en la base de la qual hi ha **un afany mal dissimulat d'usar retorçadament el dret**, una clara intenció de manipular un poder togat servil i la necessitat d'aprofitar-se d'uns mitjans de comunicació disposats a desplegar un relat a partir d'un llenguatge pre-bèl·lic, perfectament escollit per estigmatitzar la dissidència política. Estigmatitzar primer per eliminar després.

Per explicar-ho, el treball parteix d'un primer capítol en el qual s'aprofundeix en els conceptes que, degudament desviats o degudament reinterpretats, conformen el vocabulari del *lawfare*. A partir d'aquest primer capítol, el llibre es divideix en dues parts. La primera part -titulada *La repressió de l'enemic en la cultura judicial espanyola*- té una clara vocació teòrica. En aquest sentit, el segon capítol busseja en els elements que caracteritzen la repressió de l'enemic durant el període franquista. Sobretot en el paper que juga la doctrina (teorització de la repressió), la llei (legalització de la repressió) i la justícia (legitimació de la repressió). El tercer capítol narra **la cultura franquista que la Transició no és capaç de renunciar**. Més i tot, l'hereta, la blanqueja i ofereix la continuïtat d'un dels estaments més identificats amb la repressió: la judicatura. A més, aquest capítol ofereix una visió teòrica d'allò que està en la base de la repressió o que la repressió pretén defensar: la raó d'Estat.

El quart capítol dissectiona el disseny de les institucions judicials en el text constitucional. És el que en diem la doble ànima de la Constitució. Una cosa és la lletra escrita i una altra el seu desplegament efectiu; allò que Juan Ramon Capella en diu *Constitució tàcita* i Alejandro Nieto en diu *marc contra normatiu*. O sigui: **els mecanismes a partir dels quals es produeix una transferència de poder de l'executiu i el legislatiu cap al judicial**. Aquest fenomen s'ha denominat de diverses formes -*juristocràcia* (Hirschl), *democràcia judicial* (Kaluszynski) o *gir judicial* (Martin)-; nosaltres el denominarem *judicialització* de la política. Veurem com els debats no encetats o directament prohibits durant la Transició (bàsicament monarquia i unitat territorial i que estan en la base de la raó d'Estat) queden blindats a partir de mecanismes subrepticiament encoberts en el mateix text constitucional. Analitzarem aquells que tenen a veure amb l'òrgan encarregat de protegir-los: **els alts tribunals erigits en una mena de *deep state***. En el cinquè capítol analitzarem la forma a partir de la qual elits judicials són reclutades i el sistema de servituds que s'instal·la en la cúpula judicial espanyola.

La segona part del treball -*El lawfare. O la criminalització del moviment independentista català*- té una clara dimensió pràctica, però sense renunciar a formular una visió teòrica dels conceptes que s'hi utilitzaran. En aquest afany, el capítol sisè està dedicat a emmarcar els elements que caracteritzen una batalla legal en la seva triple dimensió: estratègica, judicial i mediàtica. El capítol setè parteix d'una dualitat que s'activa en el moment que l'Estat profund decideix que s'ha de protegir la raó d'Estat a través del desplegament efectiu del *lawfare*. Una tipologia de dualitat que Ernst Fraenkel ja va teoritzar respecte de l'Estat Nazi i que, adaptada a la realitat del *procés* sobiranista, contribueix a desxifrar l'objectiu real de les mesures excepcionals, arbitràries i desproporcionades que estan en la base de la repressió de l'independentisme català. **L'aplicació del dret penal i processal de l'enemic s'explica a partir d'una distinció: els bons i els dolents.** Els bons espanyols i els anti-espanyols. Aquest és el punt de partida de la concepció del desafiament secessionista, no com un problema polític; sinó com una guerra en la qual s'ha d'eliminar l'enemic.

A partir del capítol vuitè, el treball analitza la culminació de l'estratègia de *lawfare* desplegada contra el sobiranisme dissident. Es parteix de la **transformació de l'Estat espanyol en un Estat judicial**, dominat pel parer de les togues i condicionat pel sentit de les seves resolucions. A partir de l'anàlisi de la *macrocausa* contra l'independentisme català en les diverses instàncies judicials espanyoles, en aquest capítol anatomitzem, ajudats de dades estadístiques, el perfil sociològic dels magistrats i les magistrades del Tribunal Constitucional i del Tribunal Suprem, en tant que instàncies judicials espanyoles en el si de les quals s'ha dirimit el *lawfare*. En el capítol novè acotem el focus i ens centrem en la construcció del judici polític -la causa especial 20907/2017- l'objectiu mai dissimilat del qual ha estat eliminar els lideratges més rellevants de l'independentisme català. O, en paraules de Soraya Sáenz de Santamaría, escapar-los.

L'anàlisi de la causa especial 20907/2017 ens ajudarà a creuar, una vegada més, teoria i pràctica. Servint-nos de les consideracions teòriques d'Otto Kirchheimer, en aquest capítol novè aprofundirem en els elements punitius que estan en substrat de la causa penal contra els líders del *procés* fins a transformar-lo en un judici polític. Veurem com el bon fi del *procés* penal -o l'exercici del *ius puniendi* de l'Estat- es posa per davant de la protecció dels drets fonamentals. Analitzarem com **el dret és retorçat per tal de criminalitzar tot un moviment social pacífic, lúdic, transversal, intergeneracional, bottom up**, que s'ha expressat multitudinàriament als carrers i a les places d'arreu del país; inclús Brussel·les i Madrid n'han estat testimonis. Estudiarem com a partir del desplegament del *lawfare*, el moviment independentista serà presentat com un moviment subversiu, violent i de clares pulsions colpistes.

Finalment, el capítol desè aborda el punt feble del *lawfare* espanyol: la dimensió internacional de la batalla legal. Examinarem com les euroordres i la doctrina Junqueras han estat el taló d'Aquil·les de l'estratègia jurisdiccional i poden esdevenir, en un futur, la base o el preludi d'un fracàs judicial de proporcions considerables. El treball acaba amb un epíleg -amb vocació de ser unes conclusions- que ajuda a formular una succinta recopilació d'on estàvem fa uns anys i on estem avui; ni que sigui per veure que en moltes qüestions inherents als pilars fonamentals del que haurien de ser un Estat de dret -protecció de drets fonamentals, defensa de les llibertats, aplicació de la llei d'acord amb el principi democràtic- **no ens hem mogut d'una etapa que creïem oblidada** però que resulta inspirar la lògica de la política i de l'alta judicatura espanyola.

Aquest llibre no neix amb la pretensió de ser un text acadèmic. Ni vol assolir aquest propòsit ni respon al registre literari que han de presentar treballs d'aquesta naturalesa. És un assaig. Com a tal, planteja un sèrie de qüestions que tenen a veure amb la política, malgrat que no és un document propi de la Ciència Política. També parla de dret, tot i que tampoc és concebut com un text jurídic. Parla d'història, de filosofia i de sociologia, encara que no pot ser considerat un document historiogràfic, filosòfic ni sociològic. En conseqüència, és un llibre que suma totes aquestes disciplines de les Ciències Socials però sense cap pretensió d'esdevenir un document científic. Les notes a peu de pàgina constitueixen un recurs per identificar les fonts bibliogràfiques que més m'han ajudat en la redacció del treball.

Les idees que s'exposen sorgeixen de la meua experiència de més de vint anys d'exercici d'advocat, de la meua condició de polític en actiu, de la meua vessant acadèmica com a investigador-doctorand a la Universitat Autònoma de Barcelona i, aquest curs 2020-2021, en la meua nova condició de professor associat de Ciència Política a la Universitat de Barcelona. Les properes pàgines són, doncs, una suma d'hores de biblioteques, d'escrits judicials -demandes, querelles, recursos d'apel·lació, de reposició, de reforma, de cassació-, d'al·legats en sales de vistes i de conferències en tribunes polítiques i acadèmiques de variada naturalesa. També són hores de reflexió i conversa, de debat i reformulació de posicions en relació a conceptes que fins ara no havien emergit amb tota la seva clarividència.

Bibliografia:

- Capella, J.-R. (2003). "La Constitución tácita". A Capella, J.R. (2003). *Las sombras del sistema constitucional español*. Madrid: Editorial Trotta.
- Fraenkel, E. (2006). *The Dual State: A Contribution to the Theory of Dictatorship*. Clark: The Lawbook Exchange, Ltd.
- Kirchheimer, O. (2001). *Justicia Política. Empleo del procedimiento legal para fines políticos*. Granada: Editorial Comares.
- Nieto, A. (2003). "Mecanismos jurídicos de control del poder". A Capella, J.-R. (2003). *Las sombras del sistema constitucional español*. Madrid: Editorial Trotta.
- Schmitt, C. (2018). *El concepto de lo político. Texto de 1932 con un prólogo y tres corolarios*. Madrid: Alianza Editorial.

Articles relacionats:

- [noticiadiariambautor]93/48[/noticiadiariambautor]
- [noticiadiariambautor]93/173[/noticiadiariambautor]
- [noticiadiariambautor]93/189[/noticiadiariambautor]